
POROČILA REPORTS

POROČILO O DELU SLOVENSKEGA ETNOGRAFSKEGA MUZEJA V LETU 1998

177

Slovenski etnografski muzej je svoje prvo leto na novem naslovu preživel zelo intenzivno, ustvarjalno, izjemno delavno in tudi odmevno. Izpeljali smo vse načrtovane, prijavljene ter sofinancirane projekte in poleg teh še nekaj manjših akcij, ki jih je sprožala želja po kulturni živosti muzeja. Pričujoče poročilo ni popolna kronika vseh dogodkov v novi muzejski hiši. Izpostavlja le osrednje in pripoveduje o raznolikem delovnem utripu naše kulturne, znanstvene in izobraževalne ustanove.

RAZSTAVNA DEJAVNOST

Naši provizorični razstavní prostori (hodnik in še nenaseljeni fotografski atelje) so do začetka marca v okviru mednarodnega sodelovanja gostili razstavo risb arh. Petra Namičeva, kustosa Muzeja Makedonije iz Skopja, **Makedonija - podobe podeželske arhitekture**.

V sklop približevanja kultur drugih med nami živečih etnij je potem v aprilu sodila še razstava, ki smo jo izpeljali z zunanjima sodelavcema Nado Žgank, agronomko in fotografinjo, in dr. Svaniborjem Pettanom, etnomuzikologom in antropologom. 8. aprila smo odprli razstavo fotografij z naslovom **Hommage svetovnemu dnevu Romov**.

Od 20. maja do 15. junija smo razigrano odprli vrata razstavi ob petdesetem jubileju PIL-a, revije, ki jo bere velik del naših mladih obiskovalcev in s katero že več let uspešno sodelujemo na področju muzejskega pedagoškega dela. Ob razstavi "**Pil išče, Pil najde pet krat deset najstniških let**" smo skupaj z organizatorji pripravili nekaj živahnih delavnic.

Naš osrednji razstavní dogodek v že naseljeni hiši na Metelkovi je bilo 23. junija slavnostno odprtje razstave "**Ciklus ljudskih noš**", akvareli Saše Šantla. Pripravili sta jo mag. Marjeta Mikuž in oblikovalka Mojca Turk kot vizualni del projekta izdaje mape izbranih reprodukcij Šantlovih akvarelov s spremnima študijama, ki smo ga snovali v sodelovanju z Narodno in študijsko knjižnico iz Trsta. Natis mape z reprodukcijami je bil realiziran že ob odprtju razstave, celotna publikacija je izšla v septembru.

Razstava Ciklus ljudskih noš, akvareli Saše Šantla (foto D. A. Gomez, junij 1998).

Razstava Angeli in demoni v delih poljskih ljudskih umetnikov Muche in Chelmovskega (foto B. Nučič, december 1998).

Razstava Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc, Beblerjeva indonezijska zbirka SEM
(foto M. Turk, september 1998).

Naš najpomembnejši dogodek leta 1998 pa je bilo 16. julija slavnostno odprtje razstave z naslovom **“Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc”**, Beblerjeva indonezijska zbirka SEM. Zahtevni razstavni projekt mag. Mojce Terčelj, ki je ob sodelovanju dveh mednarodnih strokovnjakov (za indonezijski tekstil in za senčne lutke) slovensko indonezijsko zbirko ovrednotil in jo kot eno izmed kvalitetnejših umestil na zemljevid sorodnih evropskih zbirk, smo povezali z za marsikoga nepričakovanim korakom; prodrli smo v prostore svoje razstavne hiše na Metelkovi (ki še čaka na prenovo) in v njih uredili začasno razstavišče za občasne razstave. Prenovo je v kar največjem možnem obsegu od februarja tega leta dalje izvajala ekipa naših konservatorsko-restavratorskih delavnic (razen grobih zidarskih popravil, beljenja, električnih in varnostnih napeljav, tlakov).

V jesen smo stopili z razstavo **“Več od zlata in srebra nam sadno drevje da”**, ki jo je v sodelovanju s Kmetijskim inštitutom Slovenije in s Slovenskim sadjarskim društvom pripravila kustodinja Polona Sketelj. Odprli smo jo 2. oktobra v okviru Slovenske razstave sadja v Cekinovem gradu. V tednu dni si jo je ogledalo deset tisoč obiskovalcev.

V hodniku domače muzejske hiše na Metelkovi smo po Šantlovih akvarelih od 8. do 22. oktobra gostili prodajno razstavo **Židovske izrezanke**, poljske slikarke Marte Golab iz Krakowa. Odprtje razstave del avtorice, ki se izraža s to starodavno tehniko, je podprlo Veleposlaništvo Republike Poljske v Sloveniji.

Jerca Merzel in mag. Inja Smerdel na kamnitih sedežih pod lipo pred SEM
(foto D. A. Gomez, junij 1998).

V sodelovanju s poljskim veleposlaništvom smo potem v novembru realizirali še eno poljsko gostovanje, razstavo **Angeli in demoni v delih poljskih ljudskih umetnikov Muče in Chelmovskega**, avtorice Bogne Jezernik (roj. Ciesielska). V prostorih razstavne hiše SEM je bila na ogled od 5. novembra do 7. decembra. Razstavo sta posredovala Pokrajinski muzej v Sieradzu in Zahodnokašubski muzej v Bytówu.

13. novembra smo odprli vrata Koroškim kulturnim dnevom v Ljubljani. V hodniku naše prenovljene muzejske hiše smo postavili gostujočo razstavo **Oblačilna kultura v Rožu**, avtorice dr. Marije Makarovič.

Razstavno leto 1998 smo 17. decembra sklenili s slavnostnim odprtjem prigodne razstave **SEM poldrugo leto na Metelkovi, vidni sadovi dela**. Razstava je svojstveno vizualno poročilo o delu muzeja: o njegovih razstavah, o novi celostni podobi, o založniški in pedagoški dejavnosti ter o novih pridobitvah – nakupih in donacijah.

Naša razstavna dejavnost je v tem letu segala tudi preko praga domače muzejske hiše. Sodelovali smo pri posameznih razstavah nekaterih drugih ustanov (npr. pri razstavi **Vrata** v Gradbenem centru Slovenije, pri razstavi o **Baragi** v Kočevskem muzeju), s svojo razstavo **Udomačena svetloba** (etnološki pogled na svetila...) avtorice Irene Keršič pa smo izvedli že drugo gostovanje v pokrajinskih muzejih. Iz Celja smo razstavo preselili v Mursko Soboto, kjer je bila odprta od 23. aprila do 21. septembra. V jeseni je predstavitev publikacije o Šantlu v Miklovi hiši v Ribnici spremljala štirinajstdnevna razstava vseh štiridesetih originalnih akvarelov "**Ciklusa ljudskih noš**". Eden izmed rezultatov našega dela v mednarodnem projektu **Linen on Net** (Raphael) je bila konec septembra tudi manjša skupna razstava **Long Life to Linen!** na Finskem. In potem je prišel še 2. december, ko smo za nekaj ur gostovali v vili Področnik, na novoletnem sprejemu gospe Štefke Kučan, na katerem je domačim in tujim gostjam spregovorila o nacionalnem kulturnem pomenu lipicancev. Pripravili smo razstavo votivnih figur z motivom konja, ki smo jo za tem prenesli še v našo muzejsko hišo na Metelkovi.

REDNA DEJAVNOST

**(raziskovalna, delo v muzejski dokumentaciji
in knjižnici, delo v konservatorsko-restavratorskih delavnicah,
pedagoške dejavnosti, nove pridobitve)**

V okviru že več let potekajočega "rednega" hišnega projekta sistematičnega urejanja zbirk in njihovega raziskovanja lahko za prvo polovico leta 1998 z veseljem izpostavimo uspešno dokončanje razprave o zbirki igrač v SEM, ki jo je za objavo v Knjižnici SEM do izteka tega leta pripravila (knjiga je v tisku) muzejska svetovalka Tanja Tomažič, in sistematično ureditev zbirke modrotiskov z vzporedno potekajočo raziskavo, ki jo mag. Andrej Dular pripravlja za objavo v naslednjem letu. V ta okvir nedvomno sodita tudi dokončani sistematičnega urejanja in raziskovanja zbirke Šantlovih akvarelov noš, Beblerjeve

indonezijske zbirke senčnih lutk in tekstila ter izida obeh katalogov. Mag. Janja Žagar pa je uredila in raziskala muzejsko zbirko namiznih prtov in otiračev (primerjalno, s predmeti iz zbirk nekaterih slovenskih pokrajinskih muzejev) in pripravila prispevek o tej zbirki za simpozij *Linen on Net na Finskem* ter za objavo v mednarodni publikaciji.

V sklopu raziskovalne dejavnosti je treba še posebej omeniti naše kontinuirano, vedno bolj detajlno delo na poti k stalni razstavi, ki se zaradi odlašanja s prenovo razstavne hiše sicer zdi iz dneva v dan bolj odmaknjena. V okviru tega dela ter na osnovi že izdelanega in objavljenega scenarija celote je dr. Gorazd Makarovič v poletnih mesecih dokončal besedilo scenarija za uvodno filmsko pripoved o "temeljnih okvirjih slovenskega etnosa", za Podobe preteklosti oziroma "Noč časa", in ga opremil z vsemi možnimi vizualnimi predlogami.

182

Naš **oddelek muzejske dokumentacije** je v prvih mesecih tega leta poleg rednega dela (inventariziranja fotografij, negativov in diapozitivov, urejanja fototečnega gradiva z dopolnjevanjem klasifikacijskega sistema ipd.) uspešno realiziral vzpostavitev računalniške mreže v muzeju in pripravljaj podatkovne baze za prenos iz starega programa Modes v novi kvalitetnejši program Promus (uveljavljen v posameznih hrvaških muzejih). Slednjemu smo se potem v jeseni odpovedali in se začeli dogovarjati za bolj izpopolnjeno različico, ki je v rabi v ljubljanskem Mestnem muzeju. Z njegovo nabavo bo lahko delo v mreži končno smiselno zaživelo. Za prenos v nov računalniški program je bil poenoten vpis krajev v predmetnih datotekah (22.000 zapisov) in klasifikacija iz prvih treh inventarnih knjig.

Zaradi dokajšnje angažiranosti obeh naših bibliotekark kot urednic znanstvene periodične publikacije *Etnolog* in knjižne zbirke *Knjižnica SEM* je bila v prvi polovici tega leta malce upočasnjena dokončna ureditev **muzejske knjižnice** (po selitvi s Prešernove 20 na Metelkovo 2). Knjižnica je sicer že odprta za javnost in njena čitalnica je živahno prizorišče strokovnih sestankov, društvenih srečanj, okroglih miz, predavanj ipd., le prost pristop do publikacij na knjižnih policah še ni dosledno izveden. Drugo redno knjižnično delo (nabave, izmenjave, vnašanje v Cobiss, urejanje hemeroteke, vodenje bibliografij ipd.) je v tem času sicer nemoteno potekalo. Med dejavnosti knjižnice SEM sodita tudi distribucija in popularizacija publikacij, ki jih izdajamo. Z namenom predstaviti to produkcijo čim širši javnosti smo od 25. do 29. novembra sodelovali na 14. Slovenskem knjižnem sejmu v Cankarjevem domu.

V naših **konservatorsko-restavratorskih delavnicah** so se v prvi polovici tega leta ubadali zlasti s prenavljanjem prostorov v razstavnih hiši, z redno skrbjo za predmete v depozitu in s konserviranjem oziroma restavriranjem za oba razstavna projekta (Šantel, Indonezija). Še posebej kaže izpostaviti zahtevno restavriranje indonezijskih lutk in tekstila. Jeseni je sledilo restavriranje za razstavo o sadjarstvu in sodelovanje pri postavljanju ter podiranju gostujočih razstav. V predprazničnem času pa so se v delavnicah preizkusili tudi v izdelovanju replik posameznih predmetov za prodajo na

Delavnica izdelovanja pustnih mask
(foto S. Kogej Rus, februar 1998).

Delavnica izdelovanja cvetnonedeljskih butaric
(foto S. Kogej Rus, april 1998).

muzejskem Miklavževem sejmu (pred tem so replike treh različnih ptic – obeskov za drevo prvih dam sveta, drevo prijateljstva in razumevanja pred Knjižnico Richarda Nixona v Kaliforniji – izdelali za gospo Štefko Kučan). Naš izdelek, Sv. Duh v podobi goloba, je bil izbran za eno izmed najlepših replik.

Z vsemi razstavnimi projekti je bilo v celem letu povezano tudi delo naše **pedagoške službe** (izpostaviti kaže zlasti delavnice senčnih lutk in batika ob razstavi Beblerjeve indonezijske zbirke). Muzejska pedagoginja Sonja Kogej-Rus pa je še posebej uspešno izpeljala svoj napovedani letni ciklus muzejskih delavnic, v katerem so se zvrstile delavnice: okraševanje sveč, izdelovanje pustnih mask, velikonočnih butaric, barvanje velikonočnih jajc, izdelovanje cvetja iz papirja, pletarska delavnica, delavnica učenja starih otroških iger, delavnice izdelovanja panjskih končnic, božičnih ter novoletnih okraskov in jasic iz testa. Tovrstno dogajanje v našem muzeju si je pridobilo lepo število že kar stalnih obiskovalcev, staršev z otroki (štirideset izmed njih jih je naprimer zaprosilo za osebno obveščanje), in poleg njih številen obisk najavljenih predšolskih in šolskih skupin. Vrata pa smo odprli tudi zunanji sodelavki ga. Vinki Miklavčič in njenemu projektu slikanja na lesene deščice, "panjske končnice", ki ga s predšolskimi skupinami iz ljubljanskih vrtcev od junija dalje izvaja v SEM.

V okviru redne dejavnosti je treba omeniti še **nove pridobitve muzejskih predmetov**. Poleg manjših nakupov je izstopajoča zlasti nova pridobitev za našo zbirko ljudske umetnosti, sedem izjemnih predmetov iz privatne zbirke gospoda Frančiška Podpečana.

Pletarska delavnica pod vodstvom Antonije Jemec (foto S. Kogej Rus, marec 1998).

Za njen nakup smo pridobili zadevna namenska sredstva MK. Zaradi drugih pomenskih razsežnosti pa izstopa tudi nekaj donacij, poklonjenih muzeju še posebej zaradi novih prostorskih možnosti na Metelkovi, in sicer donacija 800 predmetov iz fonda podjetja DOM (izmed katerih jih bo nekaj mogoče uvrstiti v naše zbirke, preostale pa kaže uporabljati v druge, manj zahtevne namene), donacija celotne domače urarske delavnice in donacija posameznih delov noš (peč), delov bale (spodnjih kril ipd.) in nekaj dokumentarnega gradiva, dar gospe Bogomile Avčin-Pogačnik in slikarja gospoda Marjana Pogačnika.

V okviru naše redne dejavnosti kaže navesti še študijska potovanja v Antwerpen (mag. Mojca Terčelj in mag. Inja Smerdel) in Manchester (mag. Marjeta Mikuž); udeležbo z referatom na mednarodni konferenci v Amsterdamu (dr. Nena Židov); aktivno udeležbo na Generalni konferenci ICOM-a v Avstraliji (Alenka Simikič, Nina Zdravič Polič); študijsko potovanje v muzeje igrač v Basel, Strassbourg in Colmar (Tanja Tomažič); pedagoško sodelovanje z Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete (vodeni obiski študentov po razstavah in depojih); sodelovanje (pisanje gesel) pri skupnem etnološkem projektu, Priročniku slovenske etnologije; predavanja posameznih kustosov v okviru Seminarja slovenskega jezika, literature in kulture (od 7. do 11. julija) na temo Odsev slovenskih pokrajin in razmerij vas - mesto v svetu opredmetene dediščine; udeležbe posameznikov na različnih konferencah, okroglih mizah in raziskovalnih taborih (npr. Polona Sketelj, Rezija) in na koncu, čeprav ne najmanj pomembno, kreacijo naše domače strani na internetu, kjer nas je (čeprav še ne z vsemi željenimi podatki) mogoče najti na naslovu www.etno-muzej.si.

ZALOŽNIŠKA DEJAVNOST

Sedmi letnik naše znanstvene periodične publikacije **Etnolog**, ki mu zaradi ustreznega nivoja in uveljavljenosti tudi v tujini ne manjka člankov v uredniškem predalu, je – ponovno dokaj odebelen (517 strani) – izšel s petmesečno zamudo. Predstavili smo ga na tiskovni konferenci, ki je bila 18. maja.

Druga dva letošnja večja založniška podviga, izdaja mape Šantlovih akvarelov noš (avtorici mag. Marjeta Mikuž in Raffaella Sgubin) in kataloga ob razstavi Beblerjeve indonezijske zbirke, sta bila uspešno izpeljana v juniju oziroma v septembru in juliju. Tiskovni konferenci sta bili 18. septembra ob izidu prvega albuma nove knjižne zbirke **Likovne sledi, Ciklus ljudskih noš: akvareli Šaše Šantla** in 16. julija ob izidu kataloga **Iz dežele sončnega sijaja in mesečevih senc** 16. julija. 185

Poleg navedenega pa smo natisnili še publikacijo ob razstavi sadja **Več od zlata in srebra nam sadno drevje da** avtorice Polone Sketelj, katalog poljske gostujoče razstave **Angeli in demoni v delih poljskih ljudskih umetnikov Muche in Čełmowskega**, tri plakate (Šantel, Indonezija, Angeli in demoni), zloženko (Indonezija), informativne lističe ("vizitke") o muzeju in o votivnih figurah z motivom konja, muzejske vstopnice, vabila (Šantel, Indonezija, Angeli in demoni) ter razmnožili tudi nekaj drugega informativnega gradiva o dogajanju v naši ustanovi (Šantel, Hommage svetovnemu dnevu Romov, O kamnih pod lipo..., Židovske izrezanke).

Svojo založniško dejavnost smo (kot je bilo že omenjeno) med 24. in 29. novembrom predstavljali najširši javnosti na 14. Slovenskem knjižnem sejmu v Cankarjevem domu, kjer smo 26. novembra nastopili tudi na Odprtem odru.

MEDNARODNO SODELOVANJE

V sklopu mednarodnega sodelovanja sta nemoteno potekala oba večletna projekta, delo v etnološki delovni skupini za dokumentacijo v okviru CIDOC-a in delo v NET-u. Obe naši predstavnici (Alenka Simikič in Irena Keršič) sta se udeležili svojih delovnih sestankov (Antwerpen, Tallin, Melbourn in Krakow).

Naša uspešna prijava v lanskem oktobru pa nam je odprla sodelovanje v projektu EU **Raphael** na področju kulturne dediščine. Gre za tematski projekt z naslovom *Linen on Net – the Common Roots of the European Linen Patterns*, pri katerem smo enako-pravni partnerji s Finsko, Švedsko in Italijo, sodelujejo pa še Nemčija, Avstrija in (kot "nemi" partner) Rusija. Prvo delovno srečanje z italijanskimi partnerji smo imeli 1. marca, delovno srečanje vseh partnerjev pa je sledilo v zadnjih dneh marca in v prvih dneh aprila v Tolmezzu in v SEM v Ljubljani (s strokovno ekskurzijo v Belo krajino in ogledom zbirk v depoju v Škofji Loki). Projekt je financiran na sledeči način: na 50 %

prikazanega lastnega raziskovalnega in drugega rednega dela dobi ustanova 50 % sredstev EU. Prve delovne izsledke smo partnerjem in finski strokovni javnosti predstavili (mag. Janja Žagar, Ana Motnikar in mag. Inja Smerdel) 18. septembra na simpoziju na Wetterhoff School of Crafts and Design v kraju Hämeenlinna na Finskem. Besedila predavanj vseh partnerjev bodo v kratkem natisnjena v skupni knjigi.

DRUGO

186

V našem muzeju se je v letu 1998 poleg vsega navedenega, ki nikakor ne more biti popolno, saj so v poročilih sodelavcev SEM nanizana še mnoga bolj ali manj vidna delovna prizadevanja, še marsikaj dogajalo. Naša nedvoumna želja po ustvarjanju živahnega in prijaznega kulturnega okolja, ki bo s svojo dejavnostjo privabljalo različno radovedne obiskovalce, nas je vodila v organizacijo ali v soorganizacijo posameznih prireditev in v odpiranje vrat dejavnostim, kakršna so na primer delovna srečanja s predavanji kulturnega društva Folk Slovenija in društva čipkaric, delovna srečanja in ciklus predavanj članov skupine seniorjev Društva za prostovoljno in preventivno delo, sestanki članic Sile ipd.

V naši ustanovi ima od preselitve dalje svoj sedež tudi Slovensko etnološko društvo, ki poleg svojih strokovnih sestankov mesečno prireja javne, vsebinsko različno obarvane "Etno večere".

Med različnimi prireditvami, ki so se v preteklem letu zvrstile v naši hiši, naj navedemo vsaj Prešernu po Prešernu (10. februar), koncert ljudskih pesmi v izvedbi Bogdane Herman, spremljan s predavanjem dr. Marka Terseglava; okroglo mizo o avtorskih pravicah izvajalcev ljudske glasbe (27. maj) v soorganizaciji s kulturnim društvom Folk Slovenija; predavanje dr. Svaniborja Pettana o romskih glasbenikih s Kosova (8. aprila) in lutkovno predstavo Tobija (6. septembra dopoldan in popoldan) v sklopu festivala Lutke 98.

Posebej kaže izpostaviti našo soorganizacijo (dr. Nena Židov) mednarodnega simpozija *Etnološki in antropološki vidiki preučevanja smrti/Ethnological and Anthropological Approaches to the Study of Death*, ki je odmevno potekal v SEM od 5. do 9. novembra. Referati s simpozija bodo objavljeni v devetem letniku Etnologa.

Med "drugo" konec koncev sodi tudi naš simpatični projekt "Kamni pod lipo pred SEM", ki smo ga izpeljali v juniju, ob izjemnem navdušenju posameznih slovenskih kamnarjev in kamnolomov nad idejo svojske, s tradicijo zaznamovane predstavitve slovenskih naravnih kamnov.

NEKAJ SKLEPNIH BESED

V Slovenskem etnografskem muzeju v letu 1998 ni bilo malo narejenega. Opazni so zelo pozitivni odmevi na naše delovanje, najsi gre za medije ali za posameznike. Pozitivni odmevi prihajajo tudi iz tujine. V poletnih mesecih so nas na primer obiskali trije eminentni evropski kolegi: prof. dr. Alexander Fenton, direktor European Ethnological Research Centre iz Edinburgha, prof. dr. Gaetano Forni in dr. Francesca Pisani, direktorica svetovno znanega milanskega Museo Lombardo di storia dell'agricoltura, francoski kolegi pa so nas kot posebej vabljene prosili za predstavitev nastajajočega muzeja v prvi številki kvalitetne nove revije L'Alp, ki od jeseni izhaja v Grenoblu.

187

Napredovanje projekta prenove Slovenskega etnografskega muzeja vzbuja nemajhno pozornost. Tako smo bili konec julija preteklega leta obveščeni, da predsednik Republike Slovenije g. Milan Kučan "z veseljem sprejema častno pokroviteljstvo nad projektom novega Slovenskega etnografskega muzeja". Ob koncu leta 1998 smo s 25% finančnim deležem MOL v okviru akcije prenavljanja fasad (Ljubljana moje mesto) in s 75% finančnim deležem MK začeli s prenovo objekta 27., naše razstavne hiše. "Obsojeni" na čakanje na celovito prenovo smo kot dobri gospodarji začeli pri strehi, s tako imenovano peto fasado, ki je bila pred nekaj dnevi že končana.

O problemih v tem besedilu ne nameravam pisati. Kot kaže, bo potrebno vedno znova opozarjati na nujno čimprejšnje prenove naše razstavne hiše. Menim, da bi pri določanju prioritet na področju investicij v kulturi glede tega ne smeli pozabljati na eno izmed nedvoumno zapisanih obvez novega zakona o varstvu dediščine – na *zagotavljanje njene javne dostopnosti*.

Inja Smerdel